

tekst: Alan Morinis

Een juweeltje uit Amsterdam

In 1740 publiceerde rabbijn Moshe Chaim Luzzatto in Amsterdam een boek dat opende met de verrassende uitspraak dat hij niemand iets nieuws wilde onderwijzen.

foto: Philip Menco

Hij verklaarde: 'Ik heb dit boek niet geschreven om mensen iets te leren dat zij niet weten, maar om hen te herinneren aan dat wat zij al weten en voor hen ook duidelijk is, want in het merendeel van mijn woorden zult u alleen zaken vinden die de meeste mensen weten, en waarover zij geen twijfels kennen.'

Het boek dat met deze tekst opent, is *Messilat Jesjarim* (Pad der oprechten). Rabbijn Luzzatto was een weinig bekende rabbijn die zijn toevlucht zocht in Amsterdam, nadat de autoriteiten in zijn geboorteland Italië hem hadden verbannen. Slechts één generatie

later stelde de Gaon van Wilna echter dat als rabbijn Luzzatto in zijn tijd had geleefd, hij te voet heel Europa zou hebben doorkruist om met hem te kunnen studeren. De boodschap in *Mesillat Jesjarim* is er een die al sinds de tijd van de Tora weerklinkt in de Joodse wereld. Wat rabbijn Luzzatto ons wil leren, is dat wij niet in deze wereld zijn voor het vergaren van rijkdom of macht, niet om plezier te vinden of zelfs maar tevredenheid. Een leven als mens heeft in de eerste plaats ten doel de ziel te zuiveren en verheffen. Het hoogst haalbare voor een mens is heilig te zijn. *Kedosjim tehijoe* – ‘Jullie zullen heilig zijn.’ – luiden de woorden in de Tora. *Mesillat Jesjarim* verschaft een *soelam*, een ladder, een reeks treden om te beklimmen en zo de ultieme mogelijkheid te realiseren die ons is voorbehouden: heilig te zijn.

Heilig zijn, aldus rabbijn Luzzatto, is iemand zijn die ‘zich voortdurend vasthoudt aan God, wiens ziel door kanalen van waarheid reist, omringd door de liefde en het ontzag van zijn Schepper – een dergelijke persoon wandelt als het ware voor God uit in het land van de levenden, hier in deze wereld. Een dergelijk persoon wordt zelf beschouwd als een tabernakel, een heiligdom, een altaar’.

Deze ideeën zullen de meesten van ons vreemd voorkomen; men wordt er zelden mee geconfronteerd in onze moderne wereld, die zich zo grondig heeft laten verblinden door het materialisme en die zich soms wijdt aan zeer profane doelstellingen. Waar haalt rabbijn Luzzatto zijn grote zekerheid vandaan dat wat hij in zijn boek schrijft ons al bekend is?

Mijn eigen boek, *Everyday Holiness*, is onlangs in het Nederlands gepubliceerd, *Het Heilige in het Alledaagse*. In mijn openingswoorden leg ik uit hoe ik zelf de lessen van rabbijn Luzzatto opvat: ‘Spirituele waarheden worden niet zozeer geleerd als wel herinnerd. Sommige ideeën die we tegenkomen, zelfs al is het voor de eerste keer, geven niet de indruk nieuwe informatie te zijn, maar meer herinneringen die weer boven komen. Het is alsof deze waarden in onze harten ingebakken zijn en we daarom geen les nodig hebben, slechts verwijzingen naar wijsheid die we reeds kennen. Deze verwijzingen maken ons alert en dan zien we het leven helderder en weten we wat we moeten doen.’

Ideeën kunnen ons nieuw of vreemd voorkomen, maar intellectuele kennis is niet de enige vorm van begrip waarover wij kunnen beschikken. Toen koning Salomo mocht kiezen uit iedere gave die hij zich kon wensen, vroeg hij

Rabbijn Luzzatto

Rabbijn Moshe Chaim Luzzatto (de Ramchal) werd geboren in 1707 in Padua, in Italië. In 1735 kwam hij naar Amsterdam nadat de plaatselijke Joodse autoriteiten hem dwongen Italië te verlaten, bang als zij waren voor de spirituele activiteiten die hij leidde, zoals lessen in Kabbala. In Amsterdam voorzag Luzzatto in zijn levensonderhoud door het slijpen van optische lenzen en ondertussen bleef hij schrijven. Zijn werken gingen ondermeer over filosofie, mystiek, ethiek, poëzie en zelfs toneelstukken in een moderne vorm van het Hebreeuws. *Pad der oprechten* wordt geroemd als zijn meesterwerk. Luzzatto stierf tijdens een epidemie in Erets Jisraeel in 1746 en is begraven op een heuvel met uitzicht op Tiberias; het enige andere graf daar is dat van Rabbi Akiva.

God om een *lev sjomea*, een luisterend hart. Wij zijn zeer vertrouwd met het soort zaken dat wij met onze geest kunnen bevatten en minder vertrouwd met vormen van kennis die zich alleen in het hart kenbaar maken. Waar het betreft spirituele waarheden zal het hart, zelfs als dat wat wij ervaren voor onze geest nieuwe informatie is, deze waarheden horen als iets dat al bekend is, omdat het hart wijsheid kent waarvan de geest verstoken is.

Mesillat Jesjarim is in de 250 jaar sinds de publicatie in Amsterdam met eerbied beschouwd om het inzicht en de sturing die het werk biedt bij de stappen die we kunnen nemen die ons in staat zullen stellen als mens een betekenisvol en hoogstaand leven te leiden. Het boek neemt een speciale plaats in binnen de Joods-spirituele traditie van Mussar, omdat de lessen daarin voor Joodse zoekers van spiritualiteit nog even waar en bruikbaar zijn als toen zij in de achttiende eeuw werden geboekstaafd. Naarmate meer mensen de diepgaande en praktische wijsheid ontdekken die de Mussar traditie biedt, zal *Mesillat Jesjarim* van rabbijn Luzzatto ook meer bekendheid krijgen. Hart na hart zal ontwaken uit zijn slaap door het horen van de waarheden daarin.

Alan Morinis is oprichter en decaan van het Mussar Institute in Vancouver, Canada. Hij sprak op 27 oktober bij de opening van het academisch jaar van het Levisson Instituut. Zijn boek *Het Heilige in het Alledaagse* kost € 24,95 en is te bestellen via mastixpress.nl.